

Utbildningsinspektion i gymnasieskolan Bobergsskolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Skolform	Antal elever/barn	Skolform	Antal elever/barn
Gymnasieskola:	325	Gymnasiesärskola:	8
Kommunalvuxen- utbildning, komvux:	10	Vuxenutbildning för utveck- lingsstörda, särvux:	2
Svenskundervisning för invandrare, sfi:	22		

Bobergsskolan är centralt belägen i Ånge. Skolan är tillbyggd i omgångar med nya och delvis renoverade huskroppar och inrymmer gymnasieskola med gymnasiesärskola, grundläggande vuxenutbildning och viss uppdragsutbildning för vuxna.

Rektor vid Bobergsskolan har endast ett begränsat ansvar för personal som arbetar med vuxenutbildning, förutom undervisningen i grundläggande vuxenutbildning. Personal placerad vid Bobergsskolan köps av Ångströmenheten som har ett samlat ansvar för kommunens gymnasiala vuxenutbildning och kvalificerade yrkesutbildning (KY) samt för uppdragsutbildning och sfi (se separat rapport).

Utbildningen vid Bobergsskolan omfattar läsåret 2003/2004 följande nationella program: Barn- och fritidsprogrammet (BF) (årskurs 1–3) (32 elever), Elprogrammet (EC) (1–2) (12 elever), Naturvetenskapligt (NV) (1–3) (39 elever), Omvårdnadsprogrammet (OP) (1 och 3) (12 elever), Samhällsvetenskapligt (SP) (1–3) (63 elever), Teknikprogrammet (TE) (1–3) (57 elever).

Endast utbildningen på NV erbjuds fullt ut enbart med nationella inriktningar och valbara kurser. Inom övriga utbildningar erbjuds olika lokala varianter med större eller mindre avvikelser från den nationellt fastlagda ramen. Varianterna är individuellt specialutformade eller erbjuds grupper av elever. SP har häst- och ridinriktning. Inom TE finns industri- och el-inriktningar. Inom OP finns specialinriktningen Ambulans- och akutsjukvård. Skolan presenterar sig också som ett idrottsgymnasium med särskilda programinriktningar för specialidrott, alpint, snowboard, längdskidåkning.

Bobergsskolan har ytterligare ett specialutformat program med riksrekrytering, Ange Wildland Preparedness Education, AWPE (internationell beredskaps- och fältinsatsutbildning), (årskurs 1–2) (82 elever). Huvuddelen av denna utbildning ges i Torpshammar, ca 2,5 mil från Bobergsskolan. Programmet har redan i de två årskurser som nu finns fler elever än något av skolans övriga program.

Därtill finns individuella program, (IV, 20 elever) där elever dels kan ha

- en PRIV-inriktning, dvs. delvis deltar i undervisning i karaktärsämnen på ett nationellt gymnasieprogram,
- individuella program som syftar till att nå målen för grundskolan,

- individuella program enligt särskolans läroplan (IVS) (7 elever),
- individuella program för asylsökande, IVIK (ca 25 elever), uppdragsutbildning åt Migrationsverket,
- 4:e året i olika gymnasiekurser för att fullfölja ett 3-årigt studieprogram (15 elever).

Läsåret 00/01 avvecklades Handels- och administrationsprogrammet (HA) medan Industriprogrammet (IP) och Mediaprogrammet (MP) lades ner följande läsår. Inför innevarande läsår fanns till Elprogrammet (EC) så få sökanden att inget intag gjordes. Inga drastiska förändringar av elevantalet förutses de närmaste åren.

Skolan är utsatt för hård konkurrens från andra gymnasieskolor. Ungefär hälften av kommunens ungdomar går i gymnasieskolor i andra kommuner. Övervägande delen av eleverna inom AWPE kommer tvärtom från andra kommuner.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar från och med hösten 2003 i sju arbetslag: APWE, NV/TE; BF/SP, IV/IVIK, GRUV/sfi/OPVux, samt det administrativa arbetslaget där skolledningen och administrativ personal tillsammans med studie- och yrkesvägledare och kurator ingår. Ytterligare ett arbetslag utgörs av elever och personal i det som benämns IVS, där eleverna följer särskolans kursplaner. Försök med arbetslagsorganisation påbörjades relativt nyligen, läsåret 2000/2001.

Skolans utbildning i karaktärsämnen på AWPE och OP sker delvis via entreprenadavtal med Wildland Fire international respektive Doctus AB.

Genomförandet av inspektionen i Bobergsskolan

Skolverket sände den 13 juni 2003 skriftlig information till Ånge kommun om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Bobergsskolan har bestått av undervisningsråden Gunilla Olsson och Lena Ålander samt experten Sigurd Johansson. Besök i Bobergsskolan inleddes den 23 september och avslutades den 26 september 2003.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Bobergsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Bobergsskolan genomfördes intervjuer med rektorn och biträdande rektorn, lärare i de olika arbetslagen och med elever i årskurserna 1, 2 och 3, främst i samband med lektionsbesöken. Samtal fördes också med studie- och yrkesvägledaren (SYV), kurator, skolsköterska, skolmåltidspersonal samt övrig resurspersonal. Lokalerna för olika utbildningsinriktningar besöktes, inklusive verkstäder i teknik och el, OP- och BF-verksamheterna, Ånge musikskolas lokaler inom Bobergsskolan, AWPE-utbildningens och entreprenörens lokaler i Torps hammar samt särvtutbildningens lokaler i en lägenhet intill skolan.

Undervisning i olika ämnen i skolans samtliga program besöktes. Inspektör/inspektörerna deltog i elevrådsmöte och intervjuade elevrådsmedlemmar, i arbetslagsmöten i det administrativa arbetslaget och i BF/SP-laget samt i föräldramöte i årskurs 1.

Under besöket fördes också ett flertal spontana samtal med elever och personal av alla kategorier samt med rektor och personal vid Ånge musikskola.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

Enligt både elevers och lärares information i intervjuerna under besöket råder på Bobergsskolan en positiv anda med till övervägande del goda relationer. Skolan får ett gott betyg av sina elever när det gäller trivsel och trygghet. Det finns ett aktivt och välfungerande elevråd. Enligt elevrådet är Bobergsskolan en bra skola, mobbning finns inte. Inga indikationer från annat underlag motsäger detta. Även vid föräldrasamtal framkom att föräldrarna var nöjda med skolan och att deras barn trivdes där. Lärarna framhöll den lilla skolans fördelar där alla i personalen känner varandra och de flesta av eleverna till förnamn. Man framhöll att en tidigare tradition med kränkande initieringsriter för nybörjare har stävjats. Intrycket vid besöket var också att det finns förtroendefulla och goda eller mycket goda relationer mellan personalen och eleverna.

Vid intervjuer framkom att det kan finnas vissa statuskillnader mellan elever i olika program, det är t.ex. elever på SP-programmet som är mest aktiva i elevrådet och andra organ genom vilka elever kan bli delaktiga i skolans beslutsfattande. Elever från övriga program är mer passiva. Det finns en uppfattning att skolan består av delar som är skilda från varandra. Teknikprogrammen lever sitt liv medan BF och OP lever sitt liv. Även AWPE har en särställning, bland annat eftersom endast en liten del av utbildningen sker i Bobergsskolans

lokaler i Ånge. Inom vissa program är en planerad samverkan mellan lärare i kärnämnen och karaktärsämnen ännu i ett utvecklingsskede. Bilden av integration och sammanhållning i elev- och personalgruppen är således något motsägelsefull. Indirekt framgår några andra drag i de normer och värden som gäller på skolan. Elever med mycket olika bakgrund, förutsättningar och studieinriktning befinner sig i lokalerna hela eller delar av veckan och samvaron framstår i stort sett harmoniska. Skolans ledning finns lätt tillgänglig för eleverna. Skolans ambition att ge stora valmöjligheter och så långt möjligt en individualiserad utbildning ger dock intrycket att delvis ske på bekostnad av sammanhållning och gemensamma och kända normer och förhållningssätt. En del ungdomar vistades i skolan till synes utan att ta del i ett målinriktat lärande, medan andra var koncentrerat inriktade på att träna färdigheter och utveckla praktiska och teoretiska kunskaper.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att skolan når goda och delvis mycket goda resultat i arbetet med värdegrunden. En bredare elevpåverkan från alla elevkategorier och en gemensam diskussion om motivation för och koncentration på lärandet är aspekter som bör förbättras.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Nationell betygsstatistik från våren 2003 finns ännu inte tillgänglig. Enligt skolans uppgifter avslutade 68 elever utbildning vid Bobergsskolan våren 2003. Av dessa fick 54 elever ett slutbetyg och 14 (ca 20 %) ett samlat betygsdokument, dvs. de hade ännu inte en fullständig gymnasieutbildning. År 2002 avgick från Bobergsskolan 57 elever. Det genomsnittliga betygsvärdet i deras slutbetyg var 14,7 (13,8 i riket, maxvärde 20). Uppgiften är hämtad från kommunens kvalitetsredovisning som också anger att betygsvärdet genomsnittligt var betydligt högre för elever i skolans specialutformade program (15,5) än för elever i nationella program (13,7). Om man enbart ser till betygen i engelska, matematik och svenska bland elever på nationella program har en mindre andel av eleverna vid Bobergsskolan betyget Godkänd eller högre, jämfört med genomsnittet för riket. Något färre elever fullföljer en gymnasieutbildning inom fyra år än genomsnittligt i riket. Relativt många av en årskull Ångeungdomar (ca 120 elever) går ett fjärde år (ca 15). En del fortsätter också efter en gymnasieutbildning, bl.a. av arbetsmarknadsskäl, med studier i komvux. Enligt tillgängliga siffror studerar å andra sidan elever på Bobergsskolan gärna med ett utökat studieprogram. I sitt slutbetyg har de betyg i fler kurser än föreskrivet, dvs. kurser som sammanlagt ger mer än 2 500 gymnasiepoäng. Enligt kvalitetsredovisningen från år 2002 hade samtliga elever med specialutformade program ett utökat program. Förklaringar till detta uppgavs vara dels att ungdomarna är motiverade att anstränga sig, dels att Bobergsskolan ger organisatoriska möjligheter till att inom schemats ram följa många kurser. Inga elever följer, på grund av svårigheter att klara studierna, ett reducerat program.

Andelen elever vid Bobergsskolan som följer specialutformade program är högre än genomsnittligt i landet. Motsvarande gäller andelen elever med individuella program, där dock ambitionen är att de skall slussas över på ett nationellt eller specialutformat program så snart de nått målen för grundskolan i de behörighetsgivande ämnena.

Förutom kunskaper i de betygssatta kurserna strävar skolan att särskilt motivera ungdomarna utifrån perspektiven internationalisering och företagsamhet, något som avspeglas i att elever t.ex. deltar i olika internationella utbyten, har praktik utomlands, etc.

Resultaten då det gäller elever inom gymnasiesärskolan (IVS) och undervisningen för asylsökande (IVIK) har inte kunnat beläggas. Enligt den nationella statistiken finns elever som studerar sfi men inga betygsresultat om dem.

Sammanfattningsvis ger utbildningen vid Bobergsskolan kunskaper och förutsättningar för fortsatta studier och en beredskap för arbetslivet. Många elever når goda resultat. Den internationella profilen fungerar mycket bra. Skolan bör dock analysera resultaten bl.a. i perspektivet att en relativt stor andel elever går ett fjärde år för att slutföra utbildningen.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Skolan har redovisat en skriftlig arbetsplan från 2001, som ännu uppges vara aktuell. Planen gäller främst arbetet för att främja den nationella läroplanens värdegrund och mål att stäva mot. Bobergsskolans övergripande mål sammanfattas i "trygghet, ansvar och samarbetsförmåga". Riktlinjer för samvaron finns i flera andra dokument. Den kommunövergripande handlingsplanen för förebyggande av och åtgärder vid mobbning och kränkande behandling gäller för skolan. Andra krishanteringsplaner etc. har inte dokumenterats. Undersökningar om hur eleverna upplever den psykosociala miljön har genomförts vid olika tillfällen.

På Bobergsskolan tillämpar man i huvudsak ett mentorsystem där varje lärare är ansvarig för tiotalet elever till stöd, vägledning och uppföljning under studiegången. Eleverna i internatboende i Torpshammar har personal i närheten hela dygnet.

Bobergsskolan vill "befrämja trygghet hos såväl elever som personal genom att skapa en positiv psykosocial och fysisk arbetsmiljö samt vidta hälsofrämjande åtgärder", enligt arbetsplanen. Åtskilliga insatser beskrivs för att nå målen, inklusive "att utöka och utveckla samverkan med hemmet för alla elever". Föräldramötet för elever i år 1 under en av inspektionsdagarna var välbesökt och även

andra föräldrakontakter förekom som naturliga inslag. Skolan har regelbundet öppet hus för offentligheten. Information om skolan och aktuella händelser presenteras också på skolans egen hemsida. Intern kommunikation sker delvis via intern-tv.

Eleverna påverkar förutom sin individuella studiegång även kollektivt via elevråd i frågor som berör ”hela” skolan. Elevskyddsombud deltar i arbetet med miljön. Det finns programråd för t.ex. TE- och AWPE-programmen. Däremot finns inget övergripande organ, skolkonferens, lokal styrelse eller liknande, för att skapa delaktighet och samverkan mellan ledning, personal, elever, föräldrar och andra intressenter kring beslut om skolans övergripande utveckling.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att skolans arbete för en god arbetsmiljö, med information, kommunikation och samverkan med elever och föräldrar är god och delvis mycket god. Samverkan i formella, övergripande samverkansorgan är däremot inte tillfredsställande och måste förändras så att ungdomarna får möjlighet att delta i och ta ansvar i demokratiska beslutsprocesser. Ambitionen att ytterligare utveckla samverkan med det omgivande samhället är mycket god.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Bobergsskolans övergripande profil är ”internationalisering, kommunikation och företagande”. Visionen kan spåras i både utbildningsutbudet, innehållet och arbetssätten. Skolan omfattar vitt skilda verksamheter med olika mål, varför inte något generellt kan sägas om skolans arbetssätt. Arbetssätten föreföll anpassade till respektive elevgrupp och kunskapsområde. Lektionsbesöken och övrig vistelse i skolan gav exempel på ett mycket skiftande lärande med mycket få inslag av ”traditionell” klassrumsundervisning. Tvärtom gavs flera exempel på mycket framtidsytande arbete där ansvariga lärare tillsammans planerade för att både individualisera inom klassens ram och samtidigt skapa en sammanhållen utbildning. Detta noterades på samtliga program med de mycket varierade inriktningar som skolans erbjuder. Det har också varit ett lokalt mål att ”förändra arbetssätt och arbetsformer till ett mer elevaktivt arbetssätt”.

Skolans ambition är att göra skolan mer attraktiv och att motivera ungdomar till att fortsätta och fullfölja gymnasiestudier. Detta sker genom att tillgodose önskemål och inriktningar och skapa en allt mer individualiserad utbildning, oavsett program. Vid intervjuer framkom dock att det stora utbudet av valbara kurser som erbjuds tidvis skapar bekymmer för både elever, lärare och dem som administrerar utbildningen. Den flexibilitet som skolan eftersträvar för att tillgodose elevernas individuella behov och önskemål får som följd att gruppernas

storlek och sammansättning varierar under undervisningens gång. Särskilt vid läsårs början kan detta skapa frustration och ineffektivitet i lektionsarbetet. Bland annat uppgavs undervisningsgrupperna variera från 42 elever i en kurs till ett litet fåtal. Schemaläggningen blir synnerligen komplex med många kurser inom olika områden och med ett fåtal lärare med kompetens i respektive ämnesområde. Till detta kan fogas att eleverna ibland ändrar sina val med mycket kort varsel. Någon ansåg att kaos råder omkring valen av kurser och därmed arbetslagens möjligheter till planering och organisation av studierna.

I ett nationellt program med totalt 2 500 gymnasiepoäng ingår ett antal kurser, var och en omfattande ett fastlagt antal poäng. För att nå målen finns angivet en garanterad undervisningstid som eleven har rätt till för att nå målen för ett program. Så vitt framkommit vid inspektionen fördelar Bobergsskolan, helt i enlighet med nationella riktlinjer, tillgängliga resurser dels för att de elever som behöver mest stöd skall få en större del av resurserna, dels för att tillgodose individuella önskemål om studieval. Resurserna, omvandlade till undervisningstid, diskuterades i elev- och lärargrupperna. Principerna för vilken undervisningstid – antalet lektioner – som tilldelas en viss kurs är oklara för elever och lärare. Det finns också en osäkerhet om skolans planering är sådan att alla elever får utbildning i de kurser som ingår i elevens program. I vissa fall finns även farhågor för att den undervisningstid som tilldelats kursen inte är tillräcklig för att eleverna skall ha möjlighet att nå kursens mål. Från flera håll efterlystes en tydlig information om hur resurserna till en kurs, undervisningstiden, beräknas. En analys och information om vilka konsekvenser de stora valmöjligheterna får för schemat och vad det innebär för elevernas eget ansvarstagande för sina studier förefaller också viktig.

Bobergsskolan deltar i kommunens utvecklingsarbete med ”Röda tråden – från förskola till gymnasieskola”. Enligt flera intervjuer kvarstår trots det ett behov av fler kontakter med grundskolorna, både kring elever som inte nått grundskolans mål och för att få bättre kännedom om mål och arbetssätt i respektive verksamheter. Inte minst gäller detta för lärare på Bobergsskolan som ger betyg i grundskolans ämnen.

En del av personalen vid Bobergsskolan har breda kontakter med verksamheter i andra kommuner, för att driva olika utvecklingsarbeten och för kompetensutveckling. Bobergsskolan har bland annat utvecklat det specialutformade programmet SMTE, eller som det kallas i dagligt tal TE-light. Det är en integrering mellan det tidigare Industriprogrammet och Elprogrammet. Dit söker sig elever som finner TE-programmet allt för teoretiskt krävande. Det problem som uppstår är att man riskerar att få ett yrkesförberedande program med låg kvalitet och eventuellt med lågt förtroende hos regionens branschföreträdare. Skolan utvecklar för närvarande ett programråd för TE-programmet som skall kunna ge synpunkter och bättre förutsättningar att säkra kvaliteten. I övrigt har framkommit att lärarna anser att det är problematiskt och resurskrävande att skapa en organiserad undervisning under elevernas arbetsplatsförlagda utbildning. Det är mer praktik än undervisning.

Betygsstatistiken är ett av de mått som kan användas för att bedöma elevernas kunskapsutveckling och skolans resultat. För att säkra betygs likvärdighet finns nationella betygs-kriterier och, i vissa kurser i kärnämnen, även nationella

prov. Samlade, övergripande analyser av hur och i vilken grad resultat på nationella prov påverkar lärarnas betyg i motsvarande kurser har inte dokumenterats. Det har heller inte funnits annat underlag för att bedöma om lärarnas krav och bedömningar vid Bobergsskolan är likvärdiga den i andra, motsvarande gymnasieutbildningar med nationella kursplaner.

Inom ramen för utbildningsinspektionen har inte någon närmare analys kunnat göras angående frågan om kommunens specialutformade program uppfyller skollagens krav. Program mål, mål för lokalt fastställda kurser och vilka nationella kurser som ingår framgår av olika informationsmaterial på skolan. Måldokumentationen är väl strukturerade och tydliga och förefaller väl genomarbetade. Starten av utbildningen inom AWPE, som har en tydligt internationell profil, har förberetts väl. Däremot har skolan inte redovisat någon utvärdering eller uppföljning av hur kvaliteten och kraven i de specialutformade programmen bedöms av exempelvis olika avnämare.

Alla elever vid Bobergsskolan har individuella studieplaner. Dessa förs i databaserade blanketter med uppgifter om vilka kurser som ingår i elevens studieprogram och betyg, efterhand som kurser avslutas. Uppföljningen av elevernas lärande och situation är även i övrigt tillfredsställande. Utvecklingssamtal genomförs varje termin med varje elev, till vilket föräldrarna inbjuds. Information, diskussion och samtal om målen för en utbildning respektive en kurs, om kraven, betygskriterierna, erbjuden undervisningstid och planeringen av när kurser skall ligga under studietiden tycks däremot vara områden som kan förbättras, enligt både elev- och lärarintervjuer.

Sammanfattningsvis anser inspektionsteamet att undervisningen och övrig pedagogisk verksamhet är godtagbar eller god för att ge eleverna möjlighet att nå målen för de aktuella utbildningarna vid Bobergsskolan. Schema, utläggning av undervisningstid och andra organisatoriska ramar vid uppläggningsplanerna är dock delvis otillfredsställande. Mål och krav i de nationella kursplaner som skolan erbjuder skall vara utgångspunkt vid planeringen. Lokala kurser skall ge kunskaper som, i kombination med nationella kurser, ger kunskaper motsvarande ett nationellt program. Information och samverkan internt på skolan kring regelverk och resursanvändning kan förbättras.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

I Bobergsskolan finns förutom rektorn en biträdande rektor för ungdomsgymnasiet och en biträdande rektor för viss komvuxutbildning. Det finns två administratörer. Rektorerna är väl förtrodda med den dagliga verksamheten. Biträdande rektor svarar för den inre studieorganisationen, elevernas val, schema

m.m. Rektorn svarar för övergripande strategi, ekonomi och övrigt chefsansvar. Kontakter med förvaltningen är täta. Kommunens rektorer har regelbundna möten med förvaltningen för information och beslut i policy- och andra frågor för styrningen av verksamheterna.

Rektorn för kommunens sarskoleverksamhet, inklusive gymnasie- och vuxen-sarskoleutbildning, har sin placering centralt i förvaltningen, vid Humanistiska kontoret en bit från skolan. Rektorn vid Bobergsskolan har visst ansvar för den i Bobergsskolan integrerade verksamheten för elever som utbildas enligt gymnasiesarskolans kursplaner och för verksamhetsträning med vuxna elever, mest för vissa praktiska frågor. Rektorsansvaret för vuxenutbildningen som helhet är mycket oklart eftersom det finns två personer med denna funktion i kommunen (se vidare separat rapport).

Ett intryck från besöket och vistelsen i Bobergsskolan är att styrningen delvis är otydlig, såväl den pedagogiska ledningen som övrig styrning av den dagliga verksamheten och gemensamma normer för arbetet. Undervisning eller annat lärande pågick inte alltid enligt schema. En del ungdomar vistades i klassrum eller andra utrymmen utan att lärare eller andra vuxna fanns tillgängliga. Undervisningsgrupperna var i en del fall inte fulltaliga och det förekom att eleverna hade "lärarlösa lektioner", utan tillsyn av vuxen.

Arbetslagen har ännu ingen intern ledning/samordnare för att leda möten, planerings- och utvärderingsarbete och vara en kanal till skolledningen. Arbetslagen har ett schemalagt möte varje vecka och arbetar gemensamt med elev-vårdsfrågor, däremot i olika utsträckning med pedagogiskt utvecklings- och utvärderingsarbete. Både rektorn och lärare påtalade de svårigheter man brottas med för att organisera personalen i fungerande samarbeten kring elevers hela utbildning. Många lärare arbetar inom flera program och måste därför ingå i flera lag, oavsett hur dessa organiseras.

Kommunen har en stark strävan att erbjuda Ångeungdomarna utbildning i hemkommunen och helst också locka ungdomar från andra kommuner att studera på Bobergsskolan. För att motivera ungdomarna och uppnå detta har kvalitetsarbetet inriktats mot att nya studievägar utvecklats, vilket i sin tur medfört att kompetensbehoven hos personalen förändrats. Resurser har använts för kompetensutveckling, bl.a. genom att personal utan adekvat utbildning givits möjlighet att komplettera med en sådan. Dessutom gör man skolan mer attraktiv genom att förbättra och anpassa lokalerna till nya krav efterhand som utbildningen moderniserats eller nya utbildningar skapats. Kompetensutveckling har under de senaste åren planerats – parallellt med annan organisationsutveckling – med stöd av EU:s så kallade Växtkraftmedel.

Skolan har inte presenterat någon skriftlig kvalitetsredovisning enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. Början till ett systematiskt arbete för att säkra och förbättra kvaliteten har enligt dokumentationen pågått sedan 2001 och följt en arbetsplan som utgår från kommunens övergripande mål. Viss information om Bobergsskolan finns i kommunens kvalitetsredovisning 2002, bl.a. betygsresultaten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att ledningen av Bobergsskolans gymnasieutbildning följer statliga bestämmelser och fungerar på ett

godtagbart sätt. Rektorsorganisationen fungerar inte väl på så sätt att det finns flera skolformer med överlappande ledningsfunktioner inom skolan. Den närmare pedagogiska ledningen av arbetslagen bör stärkas och pedagogiska diskussioner kan utvecklas liksom de gemensamma normerna för arbetet. Kontakter med andra gymnasieskolor bör öka, särskilt i de fall lärare är ensamma i sina ämneskurser och ibland saknar pedagogisk utbildning. Det systematiska kvalitetsarbetet måste förbättras och en skriftlig kvalitetsredovisning skall upprättas årligen.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Ånge kommun har samverkansavtal med Sundsvalls och Östersunds kommuner för att erbjuda ett brett utbud av gymnasieprogram. Enligt företrädare i Ånge är den interkommunala ersättningen en mycket stor kostnad för kommunen (särskilt naturbruksutbildning). Av både ekonomiska och andra skäl pågår förhandlingar om ett avtal med Bräcke kommun som syftar till en form av utbyte av utbyte av program.

Invánarna och ungdomarna i Ånge har en kluven syn på var man vill genomgå en gymnasieutbildning. Många vill se sina barn stanna i den egna kommunen medan andra, av olika skäl, tvärtom vill pröva nya studieorter. Cirka hälften av en årskull Ångeungdomar väljer också andra gymnasieskolor än Bobergsskolan. Några påbörjar studier på annan ort men avbryter och återvänder. Ånge kommun har en god uppföljning av vad ungdomarna gör efter grundskolan. Samtliga ungdomar uppges följa någon form av gymnasiala studier eller individuella program. Eftersom det är svårt eller i vissa fall omöjligt för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden söker kommunen också erbjuda utbildning efter en avslutad gymnasieutbildning, dvs. inom komvux i Ånge där det bl.a. finns kvalificerad yrkesutbildning (KY).

Med hänsyn till skolans storlek är valmöjligheterna inom Bobergsskolan mycket stora. Förutom det egna kursutbudet finns de möjligheter som Ånge musikskolas aktiviteter ger för att utveckla individuella förmågor och intressen. Skolledningens ambitioner är mycket höga i detta avseende. Det finns ett stort antal lokala kursplaner och en tydlig ambition att tillgodose individuella studievägar även genom att kombinera nationella kurser i "egna studievägar". Frågan är, som nämnts, om kvantiteten och valmöjligheterna för närvarande sker på bekostnad av kvaliteten i utbildningen, dels av organisatoriska och ekonomiska skäl, dels på grund av svårigheter att få lärare med, för den aktuella utbildningen, god och specialiserad kompetens.

Intervjuade ungdomar vid Bobergsskolan verkade medvetna om gymnasieskolans generella valmöjligheter. De hade fått studieorientering i grundskolan och information om även andra program än de som finns i Ånge. Extern informa-

tion om Bobergsskolan har de senaste åren framför allt fokuserat på räddningsutbildningen, AWPE, som varit framgångsrik och fått ett ökat antal sökande. Konkurrenten om utbildningsplatserna, med krav på högre betyg för att bli mottagen har lett till att en del av Ånges egna ungdomar inte fått plats.

Könsfördelningen på de olika programmen är traditionell, dvs. flickor dominerar på vissa, pojkar på andra program. Av eleverna på nya specialutformade programmet AWPE är ca en tredjedel flickor, vilket också gäller BF- och NV-programmen. SP-programmet har färre pojkar än genomsnittligt i riket. Endast pojkar finns på EC- och TE-programmen. Skolan arbetar medvetet mot "traditionella" val av studievägar och har nyligen inrättat en specialutformad variant av Omvårdnadsprogrammet (OP), ambulans- och akutsjukvårdsutbildning. Programmet har tidigare endast lockat flickor men är nu ett attraktivt val även för manliga sökanden.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att Ånge kommun mycket väl uppfyller kravet att erbjuda ett brett utbud av gymnasieutbildningar. Ungdomarna ges mycket goda möjligheter till en individualiserad utbildning.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Enligt Skolverkets nationella statistik från år 2002 var kostnaden för gymnasieutbildning i hemkommunen Ånge eller i annan kommun i genomsnitt 105 700 kr per elev (79 100 kr i genomsnitt i riket). Kostnaden för undervisningen vid Bobergsskolan var samma år 43 200 kr per elev (35 400), en ökning med 1 procent jämfört med föregående år och för utrustningen 7 900 kr per elev (6 500). Kostnaden för ersättning per elev i annan kommuns gymnasieskola var 88 000 kr och i landstingskommunal gymnasieutbildning 153 600 kr. För år 2003 budgeterade Ånge kommun 16 Mkr i interkommunala ersättningar.

Läsåret 2003/2004 finns på Bobergsskolan 10,3 lärare per 100 elever vilket ungefär motsvarar förhållandet i jämförbara kommuner. Skolans elevvårdsgrupp består av kurator, skolsköterska, studie- och yrkesvägledare, representanter för lärare och för elever samt rektor. Av lärarna hade endast ca sex av tio pedagogisk utbildning enligt den nationella statistiken och bilden bekräftades vid besöket. Skolan saknar således till stor del personal med formell pedagogisk utbildning för den undervisning de ansvarar för. Samtidigt har flera av de erbjudna programmen och kurserna inriktningar som kräver specialkunskaper som inte ryms inom några traditionella högskoleutbildningar.

Lokalerna ger till övervägande del ett rymligt och ljust intryck men några har ännu inte hunnit renoveras och är undanskymda och mörka. Det finns ett stort antal datorer, som också används. Eleverna har tillgång till datorer även då det inte finns personal med tillsyn över utrustningen. Det finns ett tydligt behov av teknisk support för att datorer fullt ut skall kunna bli ett effektivt verktyg

i utbildningen och för lärarnas eget planeringsarbete m.m. Läromedel och utrustning i övrigt förefaller goda och delvis mycket goda för den aktuella utbildningen. Lokaler, utrustning och läromedel på TE-programmet är ändamålsenliga. På SMTE är verkstäderna prydliga och välskötta. Dock är delar av maskinparken och utrustningen i behov av en modernisering om en tidsenlig yrkesförberedande utbildning skall kunna genomföras. Utbildningen på AWPE-programmet (Räddningstjänst) har mycket goda förutsättningar, personal- och resursmässigt, dock till samma kostnader som övriga program.

Lärarna inom gymnasiesärskolan har nyrustade och ljusa lokaler men också önskemål om att kunna nyttja t.ex. SMTE:s verkstäder i undervisningen. Detta är ett lovvärt initiativ som emellertid bromsas av bestämmelser om säkerhet. Musikskolan utgör ett uppskattat och kompetent komplement till Bobergsskolans övriga utbildning genom att elever ges möjlighet att utveckla specialintressen men också som resurs i övrig utbildning.

Sammanfattningsvis anser inspektionsteamet att resurserna för att bedriva gymnasieutbildning av god kvalitet är tillfredsställande men något ojämn. Satsningen på att utveckla personalens kompetens är god men kräver fortsatta satsningar. För vissa utbildningar behöver lokaler och utrustning förbättras för att eleverna skall få en adekvat utbildning enligt de nationella målen.

Sammanfattande bedömning

Utbildningen vid Bobergsskolan ligger i linje med de nationella målen för gymnasieskolan. Skolan arbetar på ett bra sätt för att eleverna skall nå läroplanens mål att sträva mot såväl som att erbjuda alla ungdomar en utbildning som de är motiverade för. Skolan arbetar också för att ge ungdomar kunskaper och övergripande förutsättningar för fortsatt utbildning eller inträde på arbetsmarknaden. Skolan erbjuder utbildning som är attraktiv även för elever från andra kommuner. Ambitionerna är på flera sätt framåtsyftande och många elever når goda resultat.

Inspektionsteamet bedömer att det finns utrymme för att förbättra måluppfyllelsen och kvaliteten i verksamheten genom att

- öka samverkan, internt och externt, kring planering och kvalitetssäkring av utbildningen,
- förbättra samverkan med grundskolan,
- uppmärksamma elever som en del av dagen inte deltar i målinriktade studier,
- bygga upp en tydligare struktur och ledning av det egna utbildningsutbudet,
- fortsätta ansträngningarna för att rekrytera personal med god pedagogisk och ämnesspecialiserad kompetens, som säkerställer att de utbildningar som erbjuds har en kvalitet och standard i övrigt som ställs på gymnasieutbildning,
- uppdatera utrustningen inom vissa utbildningar.

Inspektionsteamet bedömer vidare att följande verksamheter och förfaringssätt inte är förenliga med författningarnas krav, varför huvudmannen snarast måste vidta åtgärder för att säkerställa

- att gymnasieskolans elever ges möjlighet att delta i beslutsfattandet i formella organ för samverkan,
- att innehåll, mål och krav i specialutformade program och lokalt fastställda kurser motsvarar kraven i nationella gymnasiala program och kurser,
- att eleverna, inom ramen för en treårig studiegång, ges den undervisningstid de har rätt till enligt nationella bestämmelser,
- att skolan upprättar en kvalitetsredovisning och generellt stärker det systematiska kvalitetsarbetet.

Datum	Ort
2004-02-12	Umeå och Stockholm

Gunilla Olsson
Lena Ålander
Sigurd Johansson